

	BETEGÚT FRIEDREICH ATAXIA (FA)			
FÁZISOK	1 - Első tünetek	2 - Diagnózis	3 - Kezelés	4 - Ellenőrzés
Betegség	Nehézségek a sötétben járásban, bizonytalanság az állásban vagy a járásban, majd fokozatos járászavar és a végtagok ügyetlensége. Az emberek 91%-a rossz egyensúlyérzéssel vagy eleséssel küzd. 9%-uknál nem neurológiai tünetek, pl. gerincferdülés (skoliózis) vagy szívproblémák jelentkeznek, amelyek megelőzhetik a neurológiai tüneteket.	Az FA genetikai vizsgálata 1996 óta elvégezhető, de a standard újgenerációs szekvenálás (NGS) nem képes detektálni, ezért speciális eljárást igényel.	- Európában és az USA-ban egy engedélyezett betegségspecifikus terápia van - omaveloxolon - Számos klinikai vizsgálat van folyamatban különböző betegségmódosító kezeléssel - Skoliózis műtét bizonyos esetekben indokolt lehet - A kardiomiopátia gyógyszeresen kezelhető	Szakértői központba irányítás multidiszciplináris csoportok bevonásával a skoliózis testnövekedés alatti megfigyelése, valamint a szív- és cukorbetegség kockázatának egész életen át tartó ellenőrzése céljából. A cukorbetegség felmérése elvégezhető háziorvosi rendelőben vagy kórházi körülmények között is.
Klinika	A tünetek értékelése és a megfelelő szakemberekhez való irányítás. Multidiszciplináris csapatok, amelyekben szükség szerint neurológus, ortopédus, kardiológus, pszichológus és más egészségügyi szakemberek is részt vesznek.	Tanácsadás: - Szülők a jövőbeli terhesekkel kapcsolatban - A testvéreket, hacsak nem tünetmentesek, általában nem vizsgálják 18 éves koruk előtt. Egyes központok genetikai vizsgálatot kínálnak, ha a késedelem szorongást okoz - FA-vel élők partnerei - FA hordozók - Reprodukciós korú rokonok	1) Pszichológiai és mentálhigiénés támogatás az egyén és a családtagok számára ebben az életet megváltoztató állapotban. A serdülőknél fokozottan fennáll az öngyilkossági gondolatok kockázata. 2) Éves neurológiai értékelés 3) Skoliózis és lábdeformitás vizsgálata annak megállapítására, hogy fizioterápia, sín vagy műtét szükséges-e.	Évente kontroll az alábbiak értékeléséhez: 1) Mobilitás 2) A mindennapi életvitelhez szükséges tevékenységek 3) Szívproblémák 4) Diabetes mellitus státusz, ha még nem történt az alapellátásban 5) Bármilyen más tünet vagy eltérés kialakulása esetén annak értékelése, hogy ezek az FA-nak tudhatók-e be
Kihívások	1) Könnyű összekeverni az FA-ra jellemző ügyetlenséget a gyermek- vagy serdülőkori növekedési rohammal 2) A változások alattomosak az FA-ban, és előfordulhat, hogy az egyén vagy a családja nem veszi észre őket a korai szakaszban 3) Az FA atípusosan is jelentkezhet A fenti tényezők téves diagnózishoz vagy az FA diagnózisának késedelméhez vezetnek.	Mivel az új génszekvenálási (NGS) technológiával nem könnyű azonosítani az FA-t, előfordulhat, hogy nem veszik észre, hacsak a neurológus nem kéri kifejezetten a vizsgálatot. Vegyük fontolóra a diagnózist még a 60 év felettiéknél is, mivel a megjelenések 1%-a 60 év felettiéknél fordul elő.	Az omaveloxolonhoz való hozzáférés annak magas ára miatt. Bátorítani: - a serdülőket az autonómia megőrzésében és a hátsó támaszos járókeret használatában, hogy megpróbálják meghosszabbítani a járóképességüket - a társas tevékenységekben való részvételt - a szülőket, hogy ha van elérhető külső segítség, akkor azt vegyék igénybe, ami rövid szünetet biztosít számukra, és bővíti az FA-s személy társadalmi körét	A szülőket támogatni kell, és tanácsot kell adni nekik, hogyan közeljék a diagnózist az érintett gyermekükkel. Előfordulhat, hogy a gyermek/serdülő fizikailag nem képes felvenni a versenyt társaival, és visszahúzódó lesz. Ennek eredményeképpen a szülők gyakran traumatizálódnak, és nem tudják, hogyan kezeljék és milyen tanácsokkal lássák el az FA-s személyt.
Célok	A több szervrendszerre kiterjedő panaszokat (különösen gyermekek és serdülők esetében) komolyan kell venni, pl. egyensúlyzavar,	Az ataxiás személy tünetmentes testvéreinek, nagynénjeinek/nagybátyjainak és nagyszüleinek (ill unokatestvéreinek)	Világszerte ingyenes hozzáférés az omaveloxolonhoz mindazok számára, akiknek FA-jük van	Maximalizálni a személy lehetőségeit abban, hogy a lehető legnormálisabb életet élhesse. Ebben a tekintetben

	fáradtság, szívproblémák, hátfájás (skoliózis) és szorongás. A fenti, több szervrendszert érintő, bizonytalan panaszokkal rendelkezőknél kérjen másodvéleményt, különösen, ha a szülők nagyon aggódnak.	genetikai tanácsadást és vizsgálatot kell felajánlani, hogy tájékozódjanak a genetikai kockázatról.	A neurológusok megosztják a frissített (2022-es) FA-ellátási irányelveket azokkal, akiknek FA-juk van, ami lehetővé tenné az egyén számára, hogy szükség esetén magával vigye őket más egészségügyi ellátási eseményekre, ill. baleseti és sürgősségi ellátásra.	nagyon fontos az életvezetés megtanulása és a részmunkaidős foglalkoztatás.

Felhívjuk figyelmét, hogy az egyes kifejezések (pl. otthoni ápolási szolgáltatások, háziorvos, fizioterápia) nem minden uniós országban foglalják magukban ugyanazokat a szolgáltatásokat, és országonként eltérők lehetnek. A betegek érdekvédelmi csoportjai gyakran nyújthatnak támogatást és forrásokat a betegek és a családok számára.

Felelősségvállalási nyilatkozat

Az ERN-RND kifejezetten kizárja az eladhatóságra vagy a meghatározott célra való alkalmasságra vonatkozó garanciákat. Az ERN-RND nem vállal felelősséget az ezen információk használatából eredő vagy azzal kapcsolatos személyi vagy vagyoni sérülésekért vagy károkért, illetve az esetleges hibákért vagy kihagyásokért.

Frissítve: 2025 májusában

**Az Európai Unió
társfinanszírozásával**

**European
Reference
Network**
for rare or low prevalence
complex diseases

 Network
Neurological Diseases
(ERN-RND)